

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Örigenus Tōn Eis Tas Theias Graphas Exēgētikōn Apanta Ta Ellēnisti Heuriskomena

Origenes

Rothomagi, 1668

Tomvs Vigesimostrimvs. Ego quae vidi apud Patrem meum, loquor; & vos,
quod vidistis apud patrem vestrum, facitis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19358

fane Sermo veluti ad suos interfectores inquit : *Disperferunt undequaque ossa mea.*
 Psal. 115. Itaque si ex nobis aliquis semen est Abrahæ, & adhuc in se locum non habet Sermo Dei, ne quæso quarat interficere Sermonem; sed ex femine Abrahæ immutatus in filium Abrahæ, Sermonem hæcenus non perceptum capere poterit.

TOMVS VIGESIMVS PRIMVS.

Ioh. 8. 38. Ego quæ vidi apud Patrem meum, loquor; B
 & vos, quod vidistis apud patrem vestrum, facitis.

VT homines quosdam dicimus ab initio ipsosmet filij Dei spectatores fuisse, de quibus Lucas inquit : *sicuti tradiderunt nobis hi qui ab initio ipsimet spectatores, ac ministri fuerunt sermonis;* sic Servatorum etiam dicemus ipsosmet spectatorem esse eorum quæ sunt apud Patrem : & hæc etiam ob causam dictum illud fuisse : *Nemo agnovit Patrem, nisi Filius;* cum homines, quibus C
 Filius revelat, non sint autoptæ; hoc est per se spectatores. Ac etiam præfens contextus : *Ego quæ vidi apud Patrem meum loquor;* palam declarat Servatorem autoptam esse eorum quæ sunt in Patre. Sed quæres num aliquando futurum sit, ut Angeli ipsi visuri sint quæ sunt apud Patrem, nullo mediatore, ac ministro intercedente, videntes ea : nam quando viso quis Filio viderit Patrem qui misit illum, per Filium videt Patrem : cum vero videt aliquis Patrem, perinde atque Filius; atque videbit Filium apud Patrem is, quasi non aliter ac Filius autoptes, ac per se spectator Patris, & eorum quæ Patris sunt, erit, non amplius mediante imagine Patris, considerans res Patris. Et fane reor hoc esse finis, cum tradiderit regnum Deo Patri, & quando Deus erit omnia in omnibus. Itaque Servator, quæ vidit apud Patrem, loquitur; Iudæi vero, qui crediderunt ei, non viderunt apud Patrem, sed audierunt à Patre, ut quæ audierint, faciant : hæc ob causam inquit E
 ad eos Dominus : *Vos igitur, quæ audivistis à Patre, facite.* Sed quarat aliquis, quando Iudæi qui Domino crediderant, à Patre audierint : ad quod qui simpliciter intellexerit hæc verba : *Quæ vos audivistis à Patre, facite,* dicit eos audivisse à Patre, eo quod Pater per Mosen, & Prophetas sanxerit, quæ in Lege, & Prophetis scripta sunt, faciendâ : quo testimonio quisquis contra eos qui ab Ecclesiæ decretis dissident usus fuerit, is docebit non alium esse Deum qui hæc dederit Legem, & Prophetas, quâ Christi Patrem. Ac vero aliis his etiâ

Α(α) · ἔτω ὁ λόγος ἀπαρὲ ἀελεύσιν αὐτῶν φησὶ τὸ · διεσπορίσθησαν πάντα τὰ ὅσα μου. Ἐξ ἀφ' οὗτος τις ἡμῶν ἔστι σπέρμα τῆ ἀβραάμ, καὶ ἐπὶ ὁ λόγος τῆ θεοῦ ἐν αὐτῶν, μὴ ζητήσω διακρίναναι τὸν λόγον, ἀλλὰ μεταβάλλον ἀπὸ τῆ εἶς) σπέρμα τῆ ἀβραάμ, ἕστῃ τῆ ἡμετέρας τέκνον τῆ ἀβραάμ, διωθήσῃ χωρῆσαι ἐν τῷ σῶσι ἐχρήρι λόγον θεοῦ· ἀ ἐγὼ εἰσέακα πᾶσι τῶν πατρὶ λαλῶν. καὶ ὑμεῖς οὖν ἀ ἠκούσατε πᾶσι τῶν πατρὶς ποιῆτε· ὡσαύτῃ ἀνδραπῶδες ἀν τις εἰπὶ μὲν ἀπ' ἀρχῆς ἀβραάμ γεγεννηται τὸν λόγον, ἀλλ' ὡν ὁ λογος φησι· κατ' ὡς ἀπ' ἐδοξῆ ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς ἀβραάμ) (ἐ ὑπὸ τῆ) ἡμετέροι ἐν λόγῳ, ἔτω ὅν σωτήρα ἀβραάμ λέξομεν εἶ) τῆ πᾶσι τῶν πατρὶ, καὶ εἶ) τῆ ἐπίρθεσιν τῶ · ὡς εἰς ἔγνω τὸν πατέρα, εἰ μὴ ὁ υἱός, οὐκ ἔπ ἀβραάμ ὡν τῶν οἱ · ἀ ἀνδραπῶδες διακρίσει) δηλοῖ δὲ τὸ αὐτῶν ἐν τῶ πατρὶ τῆ ἐπιρθεσιν ὅν σωτήρα σαφῶς ἢ ἀπὸ τῆ λέξε ἐν τῶ · ἀ ἐγὼ εἰσέακα παρὰ τῶ πατρὶ, λαλῶ) ζητήσας δ' ἀν εἶσιν ποτε, ὅτι οἱ ἀγγελοὶ αὐτοὶ ὡς εἶσιν τὰ πᾶσι τῶ πατρὶ, ὡς εἶσιν καὶ ἀπαρτῆ βλέποντες αὐτῶ · ὅτι μὲν ὁ εἰσέακας ὅν ὡν εἰσέακα τὸν πατέρα ὅν πᾶσι αὐτῶν, ἐν ἡφ' οὗ ὅρα ὅν πατέρα, ὅτι δὲ ὡς ὁ υἱός ὅρα ὅν πατέρα, καὶ τὰ πᾶσι τῶ πατρὶ ἡμετέροις, οἰοῦντο εἰσέακα τῶ αὐτοῦ ὅτι εἶσιν τῶ πατρὶ, καὶ ἡ τῶ πατρὶ, ὡς εἶσιν τῶ εἰσέακας ἐν τῶν τῶ πατρὶ τῶ τῶ εἰσέακας ὅτι · καὶ νομίζω γε τῶ εἶ) τὸ τέλος, ὅτῃ πᾶσι ἀβραάμ τῆ βασιλείῃ ὁ υἱός τῶ θεοῦ καὶ πατρὶ, καὶ ὅτι τῆ ὁ θεός τῶ πᾶσι ἐν πᾶσι· ὁ μὲν οὖν σωτήρ εἰσέακας πᾶσι τῶ πατρὶ, λαλῶ)· οἱ δὲ πιστευόντες αὐτῶ ἰουδαῖοι ἢ εἰσέακας μὲν παρὰ τῶ πατρὶ, ἠκούσῃ δὲ πᾶσι τῶ πατρὶ, ἢ να ποῖσιν ἀ ἠκούσῃ) ἢ ἀφ' οὗτος αὐτοῖς ὁ εἰσέακας · καὶ ὑμεῖς οὖν ἀ ἠκούσατε πᾶσι τῶ πατρὶς, ποιῆτε · ζητήσας δ' ἀν τις, ποτε ἠκούσῃ πᾶσι τῶ πατρὶ οἱ πιστευόντες τῶ κλειῶ οἱ ἰουδαῖοι · καὶ πᾶσι τῶ ὁ μὲν τις φησὶ, ἀπλάττωσιν ἀβραάμ τῶ · ἀ ἠκούσατε πᾶσι τῶ πατρὶς, ποιῆτε, ὅτι ἠκούσῃ πᾶσι τῶ πατρὶς, τῶ ὅν πατέρα κερρηματικῶν ἀφ' ἡσῶς, καὶ τῆ ἀπὸ τῆ τῶ ἐν νόμῳ, καὶ ἀπὸ τῆ ἀπὸ ἀναγκασιμῶν ποικίλα, ὅτι τῶ πᾶσι τῶ πᾶσι τῶ εἰσέακας ἡμετέροις, σαφῶς ἀπὸ τῆ σῶσι ἄλλος ἔστῃ τῶν τῶν νομῶν, καὶ τῶ ἀπὸ τῶ ἀβραάμ τῶ δὲ θεοῦ πατῆρ · ἔπειτα οὐκ ἀπὸ

1. Cor. 15. 24, 28.

Ioh. 8. 38.

Im. 11

120

Gen. 17. 4-5

dixerat : Vos igitur facite , quæ audi-
visti à patre : hi vero abjectius patrem
gentium , patrem suum fatentur dicen-
tes : Pater noster Abraham est. Quod si
quis eos defendens , tanquam qui bene
responderint , dicet , Iesu dicente : Fa-
cite quæ audivisti à patre , & voculam ,
patris , referente ad Deum , eos dicere ,
Pater noster Abraham est , ceu modestos ,
& nolentes sibi tribuere , quod filij Dei
essent , perspicuum est hoc etiam à Ser-
vatore corrigi , ceu falso dictum his ver-
bis : Si filij Abrahæ estis , facite opera
Abrahæ . Neque vero absurde præter hæc
quærat etiam aliquis , quomodo Serva-
tor , qui eis ne filijs quidem esse Abra-
hæ concedebat , dicere possit : Vos igi-
tur quæ audivisti à patre , facite : relata
voce , patris , ad Deum : nam qui Abra-
hæ filius non est , qualicunque modo vir-
tutum posterorum Abrahæ imitando , is
vituperabilis perinde atque hi ad quos est
sermo , multo magis non erit filius Dei .
Proinde vide etiam ad hoc dicere
possimus (quoniam non dictum fuit ; Fa-
cite igitur etiam vos , quæ audivisti à pa-
tre vestro , vel à patre nostro , sed à pa-
tre) quod licet aliquis sit pater , non
contingit tamen pater etiam sit eorum
qui non sunt filij Abrahæ , nec formati
à semine Abrahæ in filijs Abrahæ : vel
hæc verba indefinite dicta quæ audivisti
à patre , sumi possunt pro eo quod est , à
Patre meo , ut declarant illa verba : Que
ego vidi apud Patrem loquor ; quæ idem
valent , ac si dicas , apud Patrem meum .
Verum enimvero edocentur etiam in se-
quentibus quorundam Deus sit pater ,
per hæc etiam , quæ loquitur Servator : Si Deus
pater vester esset , diligeretis utique me .
Ac profecto liquet , qui filium qua-
rant interficere , illum non dilige-
re , & non diligentes eum , filios
Dei non esse : unde perspicuum effi-
citur hæc verba : Facite quæ audivi-
sti à patre , non minus valere , ac
si dictum fuisset , à patre vestro . Di-
cit illis Iesus : Si filij Abrahæ estis , fa-
cite opera Abrahæ . Respondeant , qui
ex his quæ gessit Abraham , elegerunt
unum quoddam opus , nempe :
Rom. 4. 3. Creditit Abraham Deo , & imputatum
est illi ad iustitiam , & hoc exillimant
esse , ad quod referantur hæc verba :
Facite opera Abrahæ , ut etiam concedatur
illis fidem esse opus , quod mi-
nime concederent , qui auctoritatem
illam admittunt : Fides sine operibus
mortua est , neque hi qui intelligunt
melius esse justificari ex fide , quam
ex operibus legis , & dicant quare non
dictum sit singulariter : Si filij Abrahæ

Α ἡ ὑμῶν οὖν ἀ ηκούσατε τοῦ πατρὸς ποιῆτε·
οἱ δὲ πατριότερον τὸν θεόν εἶδον προνομολογήσαν
ἐσπῶν πατέρα , λέγοντες· ὁ πατὴρ ἡμῶν ἀ-
βραάμ ἐστὶ· βοηθῶν δ' αὖτε αὐτοῖς , ὡς χα-
λῶς ἀποκρινάμενοι , φησὶ ὅτι ὡς μέτεροι , ἢ
μὴ δίδόντες ἑαυτοῖς εἶναι υἱοὺς θεοῦ , τὴν ἰσὴν λέ-
γοντες· ἀ ηκούσατε τοῦ πατρὸς ποιῆτε , ἢ
αἰαφέντες ὅτι τὸν θεόν φασιν· ὁ πατὴρ ἡμῶν
ἀβραάμ ἐστὶ , διότι δὲ ὅτι καὶ τὸ τοῦ θεοῦ οἱ
σωτὴρ , ὡς ἰσὴν εἰρημῶν ἀφ' ἑ· εἰ τέκνα
τῶ ἀβραάμ ἐστε , τὰ ἔργα τῶ ἀβραάμ ποιῆτε·
Β Οὗ ἀφ' οὗτος δὲ ἑ αὐτοῖς τῶτα ζητήσας περὶ
ὅτι πῶς ἐπὶ τὸν σωτὴρα ἐστὶ μὴ συζητατέμε-
νον εἶναι αὐτοῖς τέκνα τῶ ἀβραάμ τὸ λέγειν αὐ-
τοῖς· καὶ ὑμῶν οὖν ἀ ηκούσατε τοῦ πατρὸς ,
ποιῆτε , αἰαφέντες τὸν , τοῦ πατρὸς ἐστὶ
τὸν θεόν· ὁ γὰρ μὴ ὢν τέκνον τῶ ἀβραάμ αὐτὸς
ἦν μὲν τὸν ἀβραάμ , ἡλικίᾳ , ὡς ὅτι αὐτοῖς
ἐπερὶ ὁ λόγος , πολλὰ μᾶλλον οὗτος ἐστὶ τέκνον τῶ
θεοῦ· ὅρα ὅτι εἰ ἢ αὐτοῖς τὸ διδάσκαλον λέγειν ,
ὅτι οὗτος εἰρημῶν , ὡς ὑμῶν οὖν ἀ ηκούσατε τοῦ
πατρὸς ἡμῶν , ἢ τοῦ πατρὸς ἡμῶν , ἀλλὰ πα-
τερὶ τῶ πατρὸς , ὅτι καὶ ἢ πατὴρ , ἢ πῶτος ἐπὶ τῶ
μὴ τέκνον τῶ ἀβραάμ ἐστὶ πατὴρ , ἢ μὴ μωμε-
ρωμῶν ἀπὸ σαφῶν ἀβραάμ ἐπὶ τὰ τέ-
κνα τῶ ἀβραάμ· ἢ ἀδελφῶν εἰρημῶν τῶ· ἀ
ηκούσατε τοῦ πατρὸς , διδάσκαλον ἡλικίᾳ
δομαίᾳ τῶ· ἀπὸ τῶ πατρὸς μου , καὶ ἐπὶ ἔργα
σαφῶν ἐπὶ τῶ· ἀ ἐργαίονα τοῦ πα-
τερὶ , ἡλικίᾳ , ἰσὴν διδάσκαλον τῶ τοῦ πα-
τερὶ μου· καὶ ἐπὶ τῶ εἰς ὅτι εἰς διδάσκαλον τῶ
ἐστὶν ὁ θεὸς πατὴρ δὲ ὢν καὶ αὐτῶν λέγει ὁ σω-
τὴρ· εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ἡμῶν ἔω , ἡραπατε αὐτοῖς·
σαφῶν ὅτι ὅτι οἱ ἐπὶ τῶ ἀποκτείναν τὸν
* ἰσὴν οὗτος ἡραπατε αὐτοῖς· μὴ ἀγαπῶντες ὅτι * καὶ
αὐτοῖς οὗτος αὐτῶν ἐπὶ τῶ οἱ υἱοὶ τῶ θεοῦ· ὡς
δὲ τοῖς ὅτι ἢ· καὶ ὑμῶν οὖν ἀ ηκούσατε τοῦ πα-
τερὸς , ποιῆτε , οὗτος ἰσὴν διδάσκαλον τῶ , τοῦ
πατρὸς ἡμῶν· λέγει αὐτοῖς ὁ ἰσὴν , εἰ τέκνα
τῶ ἀβραάμ ἐστε , τὰ ἔργα τῶ ἀβραάμ ποιῆτε·
οἱ * ἐπὶ τῶ ἐπιλέξαντες ἡμῶν τῶ ἀβραάμ ἔργα * καὶ
τῶ· ἐπὶ τῶ δὲ ἀβραάμ τῶ θεοῦ , καὶ ἐπὶ τῶ
ἐπὶ αὐτοῖς εἰς διδάσκαλον , ἢ τῶ νομίζοντες
εἶναι ὅτι ὁ αἰαφέντες τὸ· τὰ ἔργα τῶ ἀβραάμ
ποιῆτε , ἵνα καὶ συζητηθῶν αὐτοῖς ὅτι ἔργον ἐστὶν
ἢ πιστός , ἢ συζητηθῶν αὐτῶν τῶ ἀβραάμ ἔργων
τῶ· πῶτος ἔργον νεκρῶ ἐστὶν , ἐπὶ
τοῦ τῶ ἀκούσαντες ὅτι ἀφ' ἑπὶ τῶ διδάσκαλον
οὗτος πῶτος , ἢ αὐτῶν ἔργον νόμος ἀποκτείναντες
ἀφ' ἑ τῶ ἐπὶ τῶ· εἰ τέκνα τῶ ἀβραάμ

Vid. Nov.

Ioh. 8. 47

Ioh. 8. 39

Rom. 4. 3

Iac. 1. 20

ιτε, ὁ ἕρπον τῷ ἀβραάμ ποιήτε, ἐνικῶς, ἀλλὰ ἀ
 πληθυντικῶς, τὰ ἔργα τῷ ἀβραάμ ποιήτε, ἴ-
 σον, ὡς οἱ μὲν, τοὺς ἄλλους δὲ. πάλιν τὰ ἔργα
 τῷ ἀβραάμ ποιήτε. εἰ δὲ ἴσον ἔστι τῶν. τὰ
 πρῶτα τὰ ἔργα τῷ ἀβραάμ ποιήτε, καὶ μήτε
 σαματικῶς παιδίσκη δὲ ἀπεσοιθῆναι τὸν ἕρποντα
 γαμητῶν, μήτε μὲν πάλιν τῶν γα-
 γαμητῶν ἐν γῆρα ἄλλου γυναικα λάβῃν, ὅτι
 καὶ τὸ σωτῆρος ὑφῆρταν δέλοντα τέκνον ἀπο-
 δεικνύται τῷ ἀβραάμ, ἐν τῷ ποιεῖν τὰ ἔργα τῷ
 ἀβραάμ. σαφῶς καὶ ἐπιθέσειν μαθητῶν, B
 ἐπὶ δὲ πᾶσιν πάλιν καὶ τὸν ἀβραάμ ἀληθεύοντα
 τα ἱστέριαν ἐκείνου πνευματικῶν ποιῶσαι ἢ πᾶ-
 σασα γένων ἴσῳ αὐτῶν, ἀφ᾽ ἑαυτῶν ἀπὸ τῶν
 ἐξήδη ἐν τῆς γῆς σου, καὶ ἐν τῆς σφίρειας
 σου, καὶ ἐν τῆς οἴκου τῶ πατρὸς σου, εἰς πᾶν γῆν
 ἢ αὐτῶν διέξω, εἰρημῶν δὲ μόνον τῶ ἀβραάμ,
 ἀλλὰ καὶ πᾶσι ὅσοις ἐστὶν τέκνον αὐτοῦ. ἔτι γὰρ
 καὶ ἐκάστη ἡμέρῃ γῆ, καὶ ἡ σὴν τῶ θείῳ
 χρηματισμῶ ὅσα ἀγαθὰ συζητήσῃ, καὶ ὁ σὴν ὅ
 ἀγαθὸς εἰς ἡμᾶς λόγος θεῶν * τῶ πατρὸς ἡ-
 μῶν, δὲ ἄνω ἀπὸ πᾶσιν καὶ λόγον θεῶν διέσῃ ἡ-
 μᾶς ἐπιβλέψῃ, εἰσὶν ἀκούοντες ὅσων τῶν λό-
 γων. εἰ τέκνον τῷ ἀβραάμ ἴτε, τὰ ἔργα τῷ ἀ-
 βραάμ ποιήτε. ἔτι γὰρ ἀγαθὸν εἶναι, ὡς κατα-
 ληπτικῶς πᾶν ἡμετέραν γῆν, ἢ ἢ διέξῃ ἡ-
 μῶν γῆν ὁ θεὸς πᾶν ἀληθῶς ἀγαθῶν, καὶ ἐν-
 τας πολλῶν, ἢ ἀπὸ κρείττων ὅσων παρὶ τῶ
 ἀγαθῶν τῶν ποιῶσαι ὅσων ἀποδοτικῶν ἐν τῶ
 ἐξήδη ἐν τῆς γῆς σου. καὶ ὡς καταληπτικῶς οὐ γί-
 νεται δὲ καὶ εἰς ἕνα ὅσων ἐστὶν μέγα, καὶ μὲν
 ζῶν ἢ ἀφ᾽ ἑαυτοῦ. καὶ ὡς καταφορητικῶς
 οἴκος πατρὸς ὅσων ἐπαμειβῆ, ἀλλοτρίων οὐκ
 μεγαλυνομένων ὅσων οἴκος ἡμῶν, γινόμενοι ἀ-
 λογητῶ ἢ τῶν ὅσων, ὡς τῶν ἡμῶν ἀλλοτρίων
 ἡμᾶς ἀλλοτρίων ἢ τῶν ὅσων, τῶν δὲ κατὰ
 ἡμῶν ἢ τῶν κατὰ ἡμᾶς ἐπὶ τῶν, πᾶσιν τῆς γῆς
 φυλάτῃ ἐν ἡμῶν ἀλλοτρίων. ὅτι καὶ ἀπὸ ἡμῶν
 ἀπὸ αὐτῶν λόγος. ἐπιβλέψῃ, ὡς εἰρημῶν ἀπὸ ἀ-
 βραάμ, ὅτι ἐπιβλέψῃ ἀβραάμ, καὶ ἀπὸ ἐξή-
 λωσεν αὐτῶν κείνος. οἴκος δὲ ἐπὶ ἐν τῶν ἀρχαῖς,
 καὶ ἐπί τῶν ὅσων ἢ τῶν ἡμῶν, δὲ ἀμύσην
 ἢ τῶν καὶ ἀρχῶν μετὰ αὐτῶν ἢ τῶν ἐπαμειβόντες
 εἰς γῆν χανααν διόδου αὐτῶν πᾶν γῆν ἢ τῶν
 πᾶν συγγῆ, ἢ τῶν τῆς αἰσθητικῆς ἀγαθῶν
 ἀποδοτικῶν, ὡς ἔδειξεν ἐπὶ πᾶν δρῶν πᾶν
 ἢ τῶν, καὶ ὅσων τῶν ἡμῶν κείνος ὁ θεὸς ὁ
 ὅσων τῶν ἀβραάμ, καὶ ἐπαμειβῆ ἀπὸ πᾶν
 ἢ τῶν δρῶν, γὰρ δέναι τῶν ὅσων τῆς φυ-
 χῆς ἡμῶν ἀπὸ μῆτι. ὅτι ὅσων τῶν ἢ τῶν

A estis, opus facite Abrahæ; sed numero
 plurium, Facite opera Abrahæ: quod meo
 iudicio perinde valet, ac si dictum fuisset:
 Omnia opera Abrahæ facite. Sin vero idem est ac si diceremus: Omnia opera
 Abrahæ facite, & neque corporaliter ad-
 habere ancillæ debet is qui uxorem ha-
 bet; neque defunctæ conjugii aliam in
 senectute conjugem superinducere, juxta
 Servatoris interpretationem; volentis
 eum declarari Abrahæ filium, qui Abra-
 hæ opera fecerit, palam hinc discimus
 necesse nobis esse, ut allegorice intelli-
 gentes omnem Abrahæ historiam, singula
 quæ ipse corporaliter fecit, spiritualiter à
 nobis fiant: incipientes ab eo dicto:
 Egredere de terra tua, & de cognatione
 tua, & de domo patris tui, & veni in
 terram, quam monstravero tibi: id quod
 sane dictum est non soli Abrahæ, verum
 etiam cuicumque, qui ipsius filius sit
 futurus; est enim quædam uniuscujusque
 nostrum terra, atque quædam ante
 divinum responsum non bona cognatio;
 & postremo quædam domus patris nostri,
 antequam perveniat sermo Dei ad nos;
 quæ omnia nobis propter sermonem Dei
 damnanda sunt, & omittenda, si Serva-
 torem audimus dicentem: Si filij estis
 Abrahæ, opera facite Abrahæ: sic enim
 pervenimus quia reliquerimus terram
 nostram ad eam terram, quam nobis
 ostendit Dominus: nempe ad terram
 vere bonam, vereque multam, quàm à
 Domino Deo dari par est his, qui quod
 jubet in illo dicto: Egredere de terra tua,
 peregerint. Quinetiam tanquam qui reli-
 querimus cognationem non bonam, erimus
 in gentem magnam, eamque majorem
 quam hominum: tanquamque qui despexerimus
 domum patris nostri illaudabilem; benedicemur,
 magnificato nomine nostro, & ad tantam
 benedictionem pervenientes, ut vel nobis
 quoque benedicentes à Domino benedicantur,
 nobisque maledicentes, diris devoveantur,
 atque etiam omnes familiæ terræ in
 nobis benedicantur: quando etiam nobis
 sermo ille dicetur: Egressus est Abrahæ,
 quemadmodum loquutus ei fuerat Dominus.
 Existimo autem futurum ut in principio,
 & aliquandiu Loth nos sequatur, cuius nota
 illud fuit: Ambulavit cum eo Loth, & redeuntes
 in Chananaan pertransibimus regionem,
 usque ad locum Sichem: sic ascensione cogitationis
 proficientes, donec perveniamus ad quercum
 altam. Videbitur etiam nobis Dominus Deus,
 qui visus est Abrahæ, ac promittet circa
 quercum altam semini intelligibili animæ
 nostræ dare terram. Porro ad eum qui hæc
 verba

Vil. au.

2. u.

* 8. u.

Gen. 12. 17

Gen. 12. 4

Gen. 12. 43

Gen. 12. 43

consideraverit : Facite opera Abrahæ, per-
tinet quoque aram edificare Domino ;
Domino,inquam, qui nobis quoque ap-
paret, ubi est quercus alta ; posteaque
recedere a loco alta quercus, quasi ad
montem, & a monte ad orientem Be-
thel (quod si interpretetis, est, Domus
Dei) ubi figet tentorium suum : Bethel
quidem tanquam ad mare, Anga vero
tanquam ad orientem : si interpretetis
enim Anga, sonat, Festivitates, atque
is profecto ceu proficiens post hæc tur-
sum Domino adificabit aram ; jam etiam
invocare valens in nomine Domini, per
ordinemque inde solvens, qui futurus est
filius Abrahæ, factus aliquo modo du-
cendi exercitus peritor, intelligensque
ad quot bella seipsum preparare oportet,
castrametabitur in solitudine ; postea
cum famem ortam in terra sentiet, in
Ægyptum descendet, illic habitaturus,
ne adversum quoque se prævaleat fames,
quæ super terram prævaluerit ; descen-
detque in Ægyptum cum conjugæ sua
elegantia forma, pactis quibusdam cum
ipsa constitutis, quo se mansuete Ægy-
ptij illius causa utantur, sintque illi in
Ægypto oves, & vituli, & asini, &
servi, & ancillæ, & muli, & camel,
de quibus singuli, a cuius sapientis, &
qui profunda Scripture doctè penetrare
possit, officium erit dicere : & certe ge-
neratim omnem Abrahæ historiam ex-
plorantes, & quæcunque de ipso sunt
scripta, quæ unum dicunt, & aliud in-
nuunt, spirituales spiritualiter omnia fac-
ere conabimur. Vide vero an non aperte
ex his quæ in hoc loco indagavimus
constet sapientis cuiusdam esse, & om-
ni virtute ornati, fieri Abrahæ filius.
Quid enim opus est dicere, quanta opus
sit sapientia, ut Abrahæ opera confide-
remus ? quantaque opus sit potentia, ut
ea faciamus ? Sed quali sapientia, quali-
que potentia egemus, nisi Christi, qui
est Dei potentia, & Dei sapientia ? Cum
ergo scriptum sit : si filij Abrahæ estis,
opera Abrahæ facite, consequenter huic
dixeris : si filij Isaac estis, facite opera
Isaac : similiterque de Iacob, & de sin-
gulis sanctis patribus. Contra singuli
peccantes generatim quidem filij sunt
Diaboli, quoniam Qui facit peccatum, ex
Diabolo natus est ; private vero vel Cain,
vel Cham, vel Pharaonis, vel Nabucho-
donosor, vel alicujus impiorum. Con-
sequenter etiam his dices unumquemque
ex hac vita migrantem proficisci ad suos

1. Iob. 3. 8.

ἀκαλῶτως ἐστὶν ἕνα ἑκάστου ἀπειθαρχήματος ὁ βίβη τὰς ἀπαιτήσεις αὐτοῦ

ἔργα ἢ ἀβραάμ ποιήτε, καὶ ὁ οἰκοδομησάς θυ-
σιαστήριον κτείλει, ὅς ὄπισ ἡ ὑψηλὴ δρυὶς ἐπι-
φανομένη καὶ ἡμῖν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀπεστῆναι ἀπὸ
ἧ πύκας τῆς ὑψηλῆς δρυὸς ὡς ἐπὶ ὁ θεός, καὶ
ἔσῳρος κατὰ τὸς ἀβάβραας τῆς θαλάσσης, ἡ ἡμῖν
νθιέται οὐκός δαὶ, ἐντα εἰσή ἐαυτῶν ἢ οὐκὼν,
τῆς μὲν βασιλῆ ὡς ἐπὶ κατὰ γυλῆσσόρ, τῆς
δ, ἀβραάμ ὡς ἐπὶ κατὰ ἀνὰβραας. ἐρμολογέται
ἢ ἀβραάμ, ἔσρ. καὶ ὡς παρενόστην ἡ οὐ τῆς
μετὰ ταῦτα δόξωσιν οὐκὼν ἡ κτείλει θυ-
σιαστήριον ἢ δὴ ἐπιπραχέσθαι δυνατὸς ἐπὶ ὅ
ὀνόματι ἢ κτείλει, καὶ ἔστιν ἀπαίρων κακίαν,
ὁ ἐσπίδμος τέκνον ἢ ἀβραάμ, ἡρώδης πῦς
στρατηγικά τῶν, καὶ σπεινός σπῆς ὄσας πολ-
μῖς αὐτῶν παρὰμακὶάσθαι ἢ δὴ, ἐρμολογέται
ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ταῦτα πέραν λιμῶν λιμῶν
ἢ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ εἰς τὴν ἀργύριοι κατὰ εἰσο-
ταὶ παρὸικῆσαι ἐκεί, ἢ καὶ αὐτὸ καποστῆ-
ση ὁ λιμὸς ὁ ἐπιθῶσας ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ κατὰ
εἰσοταὶ εἰς ἀργύριον μετὰ τῆς θύσεσθαι ἐαυτῶ
C γυναικός, σπυθῆσας πῶς πείδωμος σπῆς
αὐτῶν * ἢ καὶ, ἐαυτῶν δὲ αὐτῶν οὐ ἀργύριοι
καὶ ἢ
καὶ ἢ
χρησῶσαι, καὶ ἡρώται ἐν ἀργύριοι αὐτῶ σπῆ-
ταῦτα, ὁ μόσχοι, καὶ ὄνοι, ὁ παῖδες, καὶ παι-
δικαί, καὶ ἡμίνοι, καὶ κίμηλοι. καὶ ὧν ἐκα-
τέρων σπῆς πῶς, καὶ ἐπὶ τὰ βῆθαι τῆς γη-
φῆς ὁπερὶ αἰθῆρας ὅταν διωμάτῳ ἔρρον δὴ εἰ-
λήφῃ καὶ ἀπαλαμπῶς ἡ πασῶν τῶν κατὰ τῶν
ἀβραάμ ἰσραὴλ βασιλεύοντος, καὶ ὄσα τὰ κατὰ
αὐτὸ γηραμῖνα, ἀπὰ ἔστιν ἀλλήγορῶν ἢ κα,
ὡς πῶμα καὶ πῶμα πῶμα πῶμα πῶμα
D ἢ κα, ὁ ἐκ ἢ εἰ μὴ σπῆς ἀπὸ τῆς ἕξτασως
τῶν κατὰ τῶν ἰσραὴλ κατὰ τῶν ἡμῖν, ἐπ σπῆς πῶ-
νος, καὶ κατὰ σπῆς ἡ κατὰ τῶν ἡμῖν κατὰ
τῶν ἀβραάμ τέκνον ἢ ἡ δὲ αὐτῶν ὄσας σπῆς
σφῆας κατὰ τῶν εἰς ὁ νοσῶσαι τὰ ἔργα ἢ ἀβραάμ
καὶ ὄσας διωμάτῳ εἰς ὁ ποιῶσαι αὐτὰ ; πῶς
ἢ σφῆας, ἢ πῶς διωμάτῳ δέματῳ, ἢ κατὰ
σπῆς, ὅς ἐστὶ διωμάτῳ, ὁ σπῆς σφῆας ; ὁ μὲν
αὐτὸ γηραμῖνον ἔστιν ἢ τέκνα ἢ ἀβραάμ
εἰτε, ταῦτα ἢ ἀβραάμ ποιῆτε ἀκλῶτως δὲ αὐ-
ταῦτα ἢ οὐκ ἔστι, εἰ τέκνα ἢ ἰσαὰκ εἰτε, ταῦτα ἢ
ἰσαὰκ ποιῆτε. καὶ ἢ ὁμοία καὶ κατὰ ἢ ἰσαὰκ, καὶ εἰτε
ἐκαστὸν ἢ ἀγῶν πατέρων ἢ κατὰ τῶν ἐκαστῶν
ἢ ἑκαστὸν ἢ ἀμύρτων ὄντων ἡμῖν ἢ μὲν τέκνον ἐστὶ ἢ
δὲ αἰθῆρας. ἐπὶ πῶς ὁ ποῶν ἢ ἀμύρτων, ὁ κατὰ
ἢ ἀκλῶτως γηραμῖνον ἢ δὴ ἢ ἰδικῶσιν, ἢ οὐ
τὰ κατὰ, ἢ ἢ κατὰ, ἢ ἢ γηραμῖνον, ἢ ἢ φασαῖ,
ἢ ἢ γηραμῖνον, ἢ πῶς ἢ ἀπὸ τῶν ἢ τῶν
ἢ

Handwritten marginal notes in Greek script, including small annotations like 'κατὰ τῶν ἡμῖν' and 'αὐτῶν οὐκ ἔστι'.

εως ἰ νομιστέον γὰρ ἡ μόνος ὢν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ
 ἔ παύσιν αἰθερῶν λέγοντα περὶ τῆς ἐξόδου
 ἡ. εὖ ἢ ἀπελθὼν περὶ τὰς πατέρας σου, ἢ
 κεν ἢ παύσιν αἰθερῶν, ἀλλὰ μόνος τοῖς ἀ-
 γίοις π. μὲν εἰρήνης. τοῖς ἢ τελεφευμένοις, καὶ
 πτωματικῶς μακρομυεῖς ἡμωμένοις καὶ π.
 τσαφείς ἐν γῆρα καλῶ, ἐπίσφι πολιά ἔστι
 φρονησι ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸ φάμος κενυχίσιος γῆ-
 ρας, ἔ διχα τοῖς ἀληθινοῖς, ἔ θείοις φρεσού-
 τησις αἰ κοσμοῦ αὐτῶς νοηταί πολιά * καὶ
 ἢ ζῆτῆτε * ἀποκτείναι αἰθερῶν, ὅς πτω α-
 λήθαι ὑμῖν λεγόμενα, ἡ ἡκιστα πρὸς τὸ θεῖον
 οἱ ζῆτῆτες ἀποκτείναι, ἐπὶ θεοῦ οὐκ ἀποκτείν-
 οῦν, καὶ ἀποκτείνουσι, ἀφ' ἑαυτοῦ ἀποκτείν-
 οῦσι καὶ ζῆτῆσι ἀποκτείναι, μήπω ἀποκτείν-
 οῦντες, ἢ ἢ θὸν νομίζοντες ἔστι, ἢ ἔπιθελά-
 σι, ὡς αἰθερῶν ἐπιθελάσσι σφῆτις γὰρ πρὸ-
 μῶς ἔστι θὸν τῶν, ἢ ἔπιθελάσσι, ἔπιθελά-
 σι αἰ αἰθερῶν ἔστι ἢ αἰ διωρησι τῶς τὰς λέγοντα
 αἰ ἔπιθελάσσι, ἔπι ἀποκτείναι ζῆτῆσι, καὶ
 ἀφαρῶν αἰθερῶν, αἰθερῶν, αἰθερῶν αἰ-
 θερῶν, καὶ θητῶν ἔστι ἀποκτείνουσι, καὶ
 ἢ καὶ τὰς ἀφ' ἑαυτοῦ αἰθερῶν αἰθερῶν, καὶ ἔπιθε-
 λῶν ἔπιθελάσσι * ἢ καὶ ἢ ἀποκτείνουσι τὸ
 σῶμα τῶ * λέγοντα σαφῶς, ὅτι μὲν αἰθερῶν
 διωρησι πῶσι περὶ αἰθερῶν * ἢ ἢ ἢ φρε-
 τῶν ἢ μὲν ἀποκτείνουσι τὸ σῶμα, μὲν ἢ
 αἰθερῶν ἔπιθελάσσι πῶσι πῶσι, ὅτι αἰθερῶν
 φρετῶν ἀπὸ τῶ ἀποκτείνουσι τὸ σῶμα, ἢ ἢ
 φηλέ τὸ λέγοντα μὲν διωρησι ἀποκτείναι.
 ἀλλ' εἰ τῶν τῶ ἔστι λέγοντα, ὡς καὶ τὸ σῶμα
 αἰθερῶν, καὶ πτω φηλέ, τὰ αἰθερῶν ἀπα-
 λῆσις, ἀποκτείνουσι διωρησι, φρετῶν τὸν
 διωρησι * θὸν λέγοντα, καὶ φηλέ καὶ σῶμα
 ἀποκτείναι, καὶ ἀφαρῶν, εἴτε ἐν γῆρα, εἴτε
 ὅπως βύλεσι * ὁ κέριος γὰρ ἡσὺς ἀγαρὶ τὰς
 πτωματῶ τὸ σῶμα αἰθερῶν, καὶ καταρῶν τῆ
 ἔπιθελάσσι τῶς πρὸς αἰθερῶν τὸν ἀποκτείνουσι
 λέγοντα, καὶ ἐπιθελάσσι ὅτι πτωματῶν
 θὸν ἢ πτωματῶν * καὶ ζῆτῆσι γὰρ ἢ πτωματῶν
 ἢ λέγοντα ἀποκτείναι αἰθερῶν ὅς πτω α-
 λήθαι, ἡ ἡκιστα πρὸς τὸ θεῖον, καὶ εἰλη-
 φῶ * καὶ ἀποκτείνουσι μὲν τῶν ἢ τὸν πτωμα-
 τῶν αἰθερῶν, σαφῶς ἐδιδάξεν ὁ σωτῆρ ὅτι
 ζῆτῆσι ἢ πτωματῶν ἢ τὰς ἀφ' ἑαυτοῦ
 αἰθερῶν οὐκ ἔστι, ἀλλὰ αἰθερῶν, ὅς καὶ ἀφ-
 ῆθῶ θὸν ἢ θημῶν ἀποκτείνουσι λέγοντα, ἢ ἢ
 φῶ ὅ ἐν ἀφ' ἑαυτοῦ τὸν θὸν λέγοντα, ὅπως καὶ
 θὸν λέγοντα, οὐκ ἀποκτείναι ζῆτῆσι ἢ ἐπὶ
 λέγοντα ὅτι ὁ λέγοντα αἰθερῶν ἢ ἢ, πτωματῶν

A patres : omnibus enim hominibus dece-
 dentibus e vita , non soli Abrahamo
 dici censendum est : Tu autem ad patres
 taos ibis , etiam si non omnibus homini-
 bus addatur illud , cum pace . At vero
 perfectis , hisque qui spiritualiter longæ-
 vi fuerint , illud etiam additur : In sen-
 ctitate bona : quandoquidem Canicis homi-
 nibus est prudentia , & Corona gloriationis
 est senectus , & gloria veris ac divinis se-
 nibus canicis illa sunt , quæ mente cer-
 nuntur , ipsos ornantes . Nunc autem
 queritis me interficere , hominem qui ve-
 ritatem loquutus sum vobis , quam audivi
 à Deo . Iesum qui querunt interficere ,
 quoniam Deus non interficitur ,
 etiam si iaterficietur , hominem interfici-
 ent . Quod si querunt interficere ,
 & nondum interficiant , insidias illi
 veluti homini struunt , non Deum esse
 existimantes , cui struuntur insidiæ .
 Nam nullus existimans Deum esse , cui
 struuntur insidiæ , insidias illi strueret .
 Cernere vero licet quosdam aliquo modo
 semper Sermoni Dei struentes insi-
 dias , quoniam interficere querunt eum ,
 & delere : tanquam hominem ipsum
 (hoc est humanum , & mortalem) esse
 existimantes : qui vel humaniorem ip-
 sius partem , & quod videtur , inva-
 dunt : sed vt corpus etiam Sermonis in-
 terficiant , perspicuum est eos amplius
 aliquid facere non posse . Quamobrem
 non est nobis timendum ab his qui oc-
 cidunt corpus , nihil reliqui postea quod
 faciant habentes : neque timendum est
 ab his qui occidunt corpus , animum
 vero Sermonis interficere non valent :
 sed timendus est Dei Sermo , qui po-
 test & corpus , & animam perdere , &
 delere , sive in geenna , sive quo ei lubi-
 tum fuerit : cum eiusmodi sit quispiam
 Sermo , ut corpus , & animam habeat ,
 quæ perdantur , quia sint perditione di-
 gna , quem sermonem sibi aduersarium
 Dominus Iesus conficiet spiritu oris sui ,
 & abolebit claritate aduentus sui effe-
 rentem se aduersum omnem qui dicitur
 Deus , aut numer . Et sane hi , ad quos
 est sermo , querunt interficere hominem
 qui veritatem loquutus est , quam au-
 divit , & accepit à Patre . Etiam si sim-
 pliciter locum hunc interpretemur , a-
 pette Servator docuit , quod is quem
 quarebant Iudæi , ut morti traderent ,
 Deus non erat , sed homo qui etiam in-
 terfectus est . Nam Deum dicere mori
 nefas est : & hanc ob causam Verbum
 illud , quod erat in principio apud
 Deum , quod etiam Deus Verbum erat ,
 non mortuum fuit . Sed quares quoniam
 scriptum sit : Verbum caro factum est ,

* καὶ
 ἢ
 * καὶ
 ἢ
 * καὶ
 ἢ

Gen. 13:13
 Sap. 4:9
 Prov. 16:31

Job. 8:40a

1. Thess. 2:4

uerum tandem Verbum caro factum, eo quod factum sit caro, factum etiam sit homo: aut non sit factum homo: nam si factum est homo, potest ipsum quaeri ut interficiatur: quod si non fuerit factum homo, Verbum etiam caro factum non interfectum, restitutum est; suntque singula ipsius restituta ad hoc, quod erat antequam fieret caro. *Hoc Abrahami non fecit.* Quod nullo modo Abraham facile factum erat, si non fecit Abraham, ideoque postea contigit, destruere atque abrogare videtur hunc contextum: *Hoc Abraham non fecit;* quibusdam ad hoc dicitur, frustra dici: *Hoc Abraham non fecit,* si id nullo modo fieri poterat astate Abraham: non enim natus erat Abraham tempore Iesus. Sed dicerem ego, quoniam veluti in laudem dici Abraham opinor haec verba: *Hoc Abraham non fecit;* juxta doctrinam Seruatoris docentis ac dicentis: *Abraham pater vesper exultavit, ut videret diem meum, & vidit, & gauisus est,* fuisse Abraham tempore hominem qui veritatem, quam a Deo audisset, loqueretur: quem tamen Abraham ipse interficiendum non curavit. Et observa quod homo, qui tropice intelligitur in Iesu, nunquam non advenit in hanc vitam, & post tempora historiae sui ipsius, & antea. Hanc ob causa fieri non posse existimo, ut qui semel illuminatus fuerit, quique donum caelestis gustaveritque bona Dei verba, ac virtutes futuri seculi, si excidet, denua reponatur per penitentiam, ab integro crucifigens sibimet ipsi Filium Dei, & infamans, vel ante crucifigens, vel denuo crucifigens Filium Dei, infamansque, sive antequam corporalis Seruatoris nostri adventus historijs mandaretur, sive post. Non enim qui nunc post illuminationem, caeteraque Dei in se beneficia peccat, Filium Dei crucifigit propter peccata ad quae recurrit, nihil perficiens illius actionis quae communius dicitur corporalis ad crucifigendum Filium Dei, non idem etiam antea fuerat, & qui peccat postquam audierit divina verba, antea crucifixerat Filium Dei. Quod si cui placeat admittere, quod in Actis Pauli scriptum est, tanquam a Seruatore dictum: *Denuo debeo crucifigi,* existentem isto modo etiam ante accessum, quando eadem causa est dicenti: *Iam debeo crucifigi;* quamobrem enim non etiam antea crucifixus est, ut crucifigendus est denuo? Vide vero, an non tantum sanctorum, *Απο και παρ ο επιδημιαι, οτην πα αυτα αινα εχθρι γδ εχι ως αυων μελλει γαυρωθαι, ε σθερον εσαυρωτο; θεα ε μη μωσυν ην*

Ioh. 8. 40.
Ioh. 8. 56.
Ioh. 6.
109

παρ ο ημεμυρος σαρε, λογος ε γεννηται σαρε, γερονε και α δεσποσ, η ε γερονεν α δεσποσ: ει μη γδ γερονεν α δεσποσ, δυνασται αυτε εχτησασθαι δυνασθειναι. ει ο μη γερονεν α δεσποσ, και ο ημεμυρος σαρε λογος εχα παρρεθις απεπηστη, ε αποκηρυσσεν ημεμυρ οηνη το εσφ λο σφισ γενηνται σαρε. τω α θεραμ εα εποιουε. το μηδαμωσ διωατοσ παρρεθηναι τα αθεραμ, ει μη παποιουε αθεραμ, ως ετυχεν, διαρρησασθαι εδελ το τω αθεραμ εα εποιουε. επτιεν γδ α παρρεθι τω πωσ, οη μη πτω λογετα το. τω αθεραμ εα εποιουε, εσφ εα εποιουε το μηδαμωσ ημεμυρον ε εγ γερονε αυτε: ε γδ εγηνηται εχθρι γερονε αυτε ο ιωσφ: δλλ επτι το εσφ αθεραμ εα εποιουε, οιοει ερ επαρτε λατολαμωβαϊω ερρεσασ τα εα το αθεραμ, επτοι μη οη η εχθρι διδασαστα λογος το αθεραμ ο πατηρ ημω ηγαλλιασασ, ηα ειδη πτω ημεμυρ τω εμεμυρ, ε ειδε, ε εχαση, εσθ θ γερονεναι μη και εδι το αθεραμ α δεσποσ λογαλωτα μω ηκουε εχθρι ε δεσθ αλληθαι, ε μεμυ εχτησασ αυτε απρησασ τα ε αθεραμ. ε επτισην οη εα εσθ επτι εχθρι εσθ ιωσφ, επκωσ τω εμωσ α δεσποσ εα επιδημει τα βια, ε μω τωσ τωσ εα ε αυτε ισραηλ γερονε, ε σθεροσ. εχθρι τω θ οιομυρ πορτα ε απασ φωρσαστα, ε γαλασ μωσ διαρρεσ επκερηε, ε μετερετα ηρησαστα πτωμωεσ εγχι, ε χαρον γαλασ μωσ δεσθ ρωε, δωωμωε πε μεμωσ εα αυτε, ε εσθαστασθαιε, παλαι αιωνε. *ει αυτε εις μετανοια ητοι παρεσαστα ερρεσαστα η αιασαστα εα ε εχθρι ε δεσθ, ε παρρεθι γμαπ ζεσα, επτι σθερ η ισορμηθωσ σμαπκωε ε σωπθεσ ημωσ επιδημιασ, επτι ε εσθροσ. ε γδ ο μω γω μω εσθ φωρσαστα, και εσθ λοπασ ε εσθ αυτε τω δεσθ ερεγασιασ ε μωσαστα αιασαστασ επ ηον τω δεσθ εσθ ην εδων αυρηταμωστα εσθ ε παλιεδρομηπη, σθερ πεσ κεινησαστα λερομωσ σμαπκωε σθερ ε σαρωσα επ ηον τω δεσθ ερεγασιασ επτηλωσ. εχθρι εχθρι παρρεσεν τωτο ε γηνητο, και ο αυρητρομω μω ε αυαστασ θεϊων λογων παρεσαστα εσθ ιον τω δεσθ: ε ετω θ φλωσ παρρεσαστασ ε εσθ η παμωσ παρρεσαστασ αιασασταμωσ, ως επο το τω σωπθεσ ερεγασιασ. αιασαστα μεμωσ σαρωσαστα, εσθ ως μω πτω επιδημιασ παρεσαστα εσθ το. αιασαστα μεμωσ σαρωσαστα ημεμωσ, εσθ επτι γδ εχι ως αυων μελλει γαυρωθαι, ε σθεροσ εσαυρωτο; θεα ε μη μωσυν ην*

109

κτ' πλω κηρύσσας ἐστὶν ἀλλοῦ θωπύ. τὰς χροῖας
 σωσαμένους, ἕως ἢ τότε παρτέρων, ἵνα μὴ
 διαφείρῃ λέγωνται τὸς κτ' ἢ παρσίτου ἀλλοῦ,
 μεσσίως, ἢ τῶν παρσίτου, ἢ παρσίτου ἀρχαῖν, ἢ τῶν
 ζαὶ σάκτι ἐγὼ, ζῆ ἢ ἐν ἐμοὶ χροῖας, λεγέσθω
 μὴ μένοι ὑπὸ τῶν κτ' ἢ κηρύσσας, ἀλλὰ ἢ ὑπὸ τῶν
 παρτέρων. ἐφίσημι δὲ ἢ τὰς. θεὸς ἀβραάμ,
 καὶ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ θεὸς ἰακώβ, θεὸς δὲ σάκ
 ἐστὶ νεκρῶν, ἀλλὰ ζώοντων, εἰρημῶν ἰσσο τὸ
 σωπῆρος μὴ ποτε ἀφ' αὐτοῦ ζῶντες εἰσὶν ἀ-
 βραάμ, ἰσαὰκ, καὶ ἰακώβ, ἐπει ἢ αὐτοῖς σω-
 τῆσθε τὰς χροῖας * σωσαμένους αὐτῶν, ἢ
 πῶτος τῶν πλω σωμαπῆν τὰ ἰσσο ταφῶν, ἢ
 σωμαπῆν αἰάσσει αὐτῶν. ζῶ τὰ σωπῆρος τὸ
 π ἀβραάμ σάκ ἐποίησε. πὶ δὲ τῶτος ἢ τῶ ζῶτῆν
 δαυκτῆναι ἀβραάμ ἢ τῶ πλω ἀλλοῦ λεγέ-
 λικας ἢ ἰσσο πῶτος τῶ θεῶ; ἀπὸ δὲ αὐτοῦ γδ
 ὡς ἀφ' αὐτοῦ. Ὡν ἰσσο πῶτος αἰάσσει σάκ
 ἐστὶν ὅτι πῶτος ἀλλοῦ σάκ ἢ. ἐὰν ἢ ἀλλοῦ
 ζῶτῆν, ὡς ἀφ' αὐτοῦ ἀπὸ νεοκτῆναι ἐκ ἀλλοῦ, ἐ-
 πος αὐτοῦ. Ὡν κῶτῆσσι ἐπὶ μυστικῶτος
 ἀβραάμ ὁμοῖως πῶτος τὰ τῶ. Ὡν τῶν ἐξο-
 μῶτῆν πῶτος τῶ πλω ἐκῆσσι τῶτος ἀ-
 κῶτῆσσι ἢ μῶτος πῶτος τῶ ἔργα τῶ πατῆρος ἢ
 ἢ. ὅσον ἐπὶ τῶν ῥῆσσι τῶτος σάκ ἐστὶ σαφῆς
 πῶτος δὲ ἐφίση πατῆρος τῶ πῶτος ἀλλοῦ
 αὐτοῦ ἰσσοτῆν, καὶ μῶτος ἐργῶτος πλω ἀ-
 λλοῦ. ὡς ἀφ' αὐτοῦ γδ τῶτος πῶτος φησὶ, ἢ
 εἰ μὴ ἐπιφῆρετο μετ' ἀλλοῦ. ὁμοῦς ἐκ τῶ
 πατῆρος τῶ ἀβραάμ ἐστὶν, καὶ τῶ ἰσσοτῆν τῶ
 πατῆρος ἢ μῶτος δὲ ἐπὶ ποιῆν, καὶ σαφῆς σάκ
 ἐργῶτος τῶ ἀβραάμ τῶ ἐργῶτος. ἢ τῶ μα-
 τῶ τῶ ἐπὶ τῶ πῶτος ἀλλοῦ αὐτοῦ ἰσσοτῆν, μῶ-
 δὲ πῶτος μετῆσσι αὐτοῦ ἐν τῶ λόγῳ, ἵνα ἀλλο-
 θῆσσι αὐτοῦ ἰσσοτῆν μῶτος, καὶ ἰσσοτῆν πλω
 ἀλλοῦ, ἐπὶ τῶ ἐλλοτῆν τῶτος ἰσσο αὐτοῦ,
 ἔλεγε τὸ. ἢ μῶτος πῶτος τῶ ἔργα τῶ πατῆρος ἢ
 ἢ, καὶ ὡς ἐν τῶ ἐφίση ἐπὶ φῆρεται τὸ. ἢ μῶτος
 ἐκ τῶ πατῆρος τῶ ἀβραάμ ἐστὶν. καὶ γδ ἀ-
 πῶτος τῶ ἀλλοῦ τῶ πῶτος λεγέσθω τῶ πῶ-
 τῆν ἀλλοῦ μῶτος αὐτοῦ, καὶ μῶτος ἀλλοῦ
 πῶτος, ἢ μῶτος ἰσσο ἀλλοῦ χροῖας πῶτος μα-
 τῶ τῶ ἰσσο, ἢ μῶτος κῶτος τῶ τῶ ἐν τῶ
 κῶτος τῶ ἐπὶ τῶ τῶ ἰσσο ἰσσοτῆν εἰρημῶν τῶ
 ἰσσο τῶ καὶ ἰσσο ἀβραάμ. ὅ πῶτος, γδ, φησὶ,
 πλω ἀλλοῦ, ἐκ τῶ ἀβραάμ ἐστὶν, ὅτι ἀπὸ
 τῶτος ὁ ἀβραάμ ἀλλοῦ τῶτος. εἰς τῶτος ἐπὶ
 κῶτος ὁ ἰσσο τῶ τῶ, ἵνα ἀλλοῦ τῶ ἔργα τῶ
 ἀβραάμ. πῶτος ὁ γῶτος τῶτος. ἐκ τῶ τῶ ἀ-
 μῶτος ἢ πῶτος, ὅτι σαφῆς αὐτοῦ ἐν αὐτοῦ μῶ-

A qui post Christi adventum fuere, sit vox
 illa: Cum Christo crucifixus sum, sed æque
 ad priores etiam pertineat, ne differre
 dicamus sanctos, qui post Christi adven-
 tum fuere, à Mose, & Patriarchis. Vox
 illa quoque: Vivo ego, non amplius ego,
 sed vivit in me Christus, æque etiam di-
 catur non solum de sanctis, qui post
 Christi adventum fuere, verum etiam de
 his, qui antea. Observo etiam & hoc
 dictum Servatoris: Deus Abraham, &
 Deus Isaac, & Deus Jacob, Deus autem non
 est mortuorum, sed viventium, num forte
 Abraham, & Isaac, & Jacob, propter
 hoc sint viventes, quoniam & ipsi cum
 Christo conscripti resurrexerunt; non
 tamen corporalis sepultura lesu, vel
 corporalis resurrectionis eius instar. Hæc
 hactenus de eo quod est: Abraham hoc
 non fecit. Quid autem hoc est aliud, nisi
 quærere interficere hominem, qui veri-
 tatem loquutus fuerit, quam à Deo au-
 dierit? Tradimus enim, & docemus
 nunquam defuisse sanctis spiritualem le-
 su adventum, atque dispensationem.
 Quod si hæc (perinde æque in alijs
 consideravimus) ad sensum aragogi-
 cum reduxeris, alius hæc omnia huius
 loci similiter explanare tentabit, ad
 mysticum Abraham ea referens, ommissa
 vulgari explanandi consuetudine qua-
 rens horum singulorum consequentiam.
 Vos facitis opera patris vestri. Quod ad
 dictum hoc atinet, clarum non est,
 quem patrem Iudæorum, qui sibi cre-
 diderant, quique nondum agnoverant
 veritatem, vellet dicere: ad hoc enim
 hæc omnia loquitur, quod nisi post pau-
 ca intulisset: Vos ex patre Diabolo estis,
 & desideria patris vestri vultis facere,
 ne nunc quidem agnosceremus (saltem
 aperte) consilium loquentis. Nec mi-
 rum profecto, si ad eos Iudæos qui ei
 crediderant, nec tamen tantum tempo-
 ris in sermone eius permanserant, ut
 vere ipsius facti discipuli agnoscerent
 veritatem, ut ab ea liberarentur, dix-
 erit: Vos facitis opera patris vestri; & illud
 etiam, quod in sequentibus subiungitur:
 Vos ex patre Diabolo estis. Quamvis enim
 inhumanum hoc dictum videatur ad eos
 qui ei crediderant, quique aliquo modo
 ab eo edocui fuerant, non tamen eo vl-
 que ut vere discipuli Christi dicerentur,
 attamen necesse est consideremus illud à
 Iohanne in Catholica Epistola dictum de
 filijs Dei, deque filijs Diaboli: Qui com-
 mittit peccatum ex Diabolo est, quoniam ab
 initio Diaboles peccat. Ad hoc apparuit Fi-
 lius Dei, ut dissolvat opera Diaboli: omnis
 qui natus est ex Deo, peccatum non com-
 mittit; quoniam semen ipsius in eo manet,

* X. c. 11.
 * X. c. 11.
 * X. c. 11.

Gal. 2. 19.
 Gal. 2. 10.
 Matt. 22.
 Ioh. 8. 44.
 Ioh. 1. 3, 5.
 Ioh. 1. 10.

& non potest peccare, eo quod ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli: omnis qui non facit iustitiam, non est ex Deo, & qui non diligit fratrem suum. Quibus verbis sic habentibus, considera an non aperte dictum sit: Omnis qui committit peccatum, ex Diabolo est. Proinde in quantum peccatum committimus, nondum eximus ortum ex Diabolo, etiam si credere in Iesum existimemur; & consequens est hoc dici à Iesu Iudæis qui ei crediderant: Vos facitis opera patris vestri, relationem habente voce, patris, ad Diabolum, propter illud: Vos ex patre Diabolo estis. Quod si omnis qui committit peccatum, est ex Diabolo; omnis qui non est ex Diabolo, non committit peccatum. Quinetiam si ad hoc apparuit filius Dei, ut soluat opera Diaboli, quia huic non exhibuerimus nos ipsos soluenti opera Diaboli, nondum deposuimus esse filij Diaboli: quia ab operibus agnoscimur, cujus filij sumus: ex quibus etiam perspicuum est, non propter officium aliquid Diaboli filium esse, neque quia sic creatus fuerit filius quispian in hominibus dici Dei: immo manifestum est quod qui aliquando fuerit Diaboli filius, effici possit filius Dei. Id quod etiam Matthæus hunc in modum manifestat. Servatorem dixisse scribens: Audisti dictum esse: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: At ego dico vobis: Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus vos, ut sitis filij Patris vestri qui in cælis est. Orate enim, ut orantes pro persequentibus vos, & inimicos vestros amore prosequentes, filij efficiamini patris cœlestis: si quis antea ex vobis non fuerit illius filius. Quoniam autem manifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli, propter id quod superius dictum est de Diaboli filijs, nempe: Qui committit peccatum ex Diabolo est; de filijs vero Dei: Omnis qui natus est ex Deo peccatum non committit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, eo quod ex Deo natus est, perspicuum est hominem omnem, qui compleuerit rationem, vel filium Dei, vel filium Diaboli esse. Aut enim committit peccatum, aut non committit: cum nihil sit inter, committere peccatum, & non committere peccatum: & si quidem peccatum committit, Diaboli est; sin vero peccatum non committit, ex Deo natus est. Coniuncta sunt autem enuncia-

τῆς, & ἐ δὲ δὴ αὐτῶν ἀμάρτην, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεννηθέντες· ἐν τούτῳ φανερὰ ἐστὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου· πᾶς ὁ μὴ ἂν δέξῃς ὅσα ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπᾷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· ἢ ἢ ῥητῆρὶ πίνω τέρας ὅπως ἐγρόντων καταθύνηται εἰ μὴ σαφῶς εἴρηται ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἀμάρτια ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅσοι ποιοῦν ἀμάρτιας, ἐσθὲ πᾶσι τὰ ἐκ τοῦ διαβόλου ἡρώσει ἀπεδυπάματα, καὶ ἂν πισθῶν εἰς τὸν ἰσοῦν νομιζόμενα, καὶ ἐπὶ ἀκόλαστον ἐστὶ τῶ λέγεισθαι πῶς πατρὸς ἐκείνου ἰνδαίοις ἕως τοῦ ἰσοῦ· ὑμεῖς ποιῆτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν, ἀκαθαρτῶν τῶ πατρὸς ἐπὶ τὸν διαβόλον, ἀφ' οὗ ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τῶ διαβόλου ἐστέ· εἰ δὲ πᾶς ὁ ποιῶν τὰ ἀμάρτια ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶ, πᾶς ὁ μὴ ἂν ἐκ τοῦ διαβόλου ἂ ποιῆ τὰ ἀμάρτην· ἀλλὰ εἰ ἕως εἰς τὸ ἐπιφανερώτη ὁ ἦς τῶ θεοῦ, ἵνα λύση τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, ὅσοι ἐδίπλω τὰ ἐκ ἡμῶν ἔλυσαι ἔργα τοῦ διαβόλου, τὰ μὴ ἀκαθάρτων ἡμῶν· εἰ αὐτὸς τῶ λύση τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, ἐσθὲ πᾶσι ἀπεδυπάματα τοῦ θεοῦ τέκνα τοῦ διαβόλου, ἀπὸ τῆς καρπῶν ἐπιτηνωσκόμων ἵτιος ἰσοῦν ὑοῖ· καὶ ἐκ τῶν μὲντοιγα δὴ δὸν ἐστὶν ὅτι ἂ δια κατασθῆναι ὑοῖς τῶς ἐστὶ διαβόλου, ἐσθὲ δὲ ἕως διδωμικρῶσαι, ὑοῖς τῶς ἀδελφῶν λέγεισθαι τῶ θεοῦ, καὶ δὴ δὸν ὅτι δὴ αὐτῶν ὅποτι ὑοῖς τῶ διαβόλου ἡμῶν ὑοῖς τῶ θεοῦ, ὅσοι σαφῶς καὶ ὁ μεταφῶς ποιῆ ἀκαθάρτων τὸν σωτήρη ὑοῖς εἰρηκέναι· ἡκίστα ἐπὶ ἐρῆται, ἀγαπήσας τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσας τὸν ἐχθρὸν σου· ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῶν, ἀγαπήσατε τῶς ἐχθροῦς ὑμῶν, καὶ προσθήκατε ἕως τῆς δικόντων ἡμῶν, ὅπως ἡμῶν ὑοῖς τῶ πατρὸς ὑμῶν· ἐκ τῶς ἕκαστος· προσθήκατε γὰρ, ὅτι ἐκ τῶ ἀγαπᾶτε τῶς ἐχθροῦς, καὶ προσθήκατε ἕως τῆς δικόντων, ὁ μὴ προσθήσει ἂ ἐκ ἕκαστος πατρὸς, ὅσοι αὐτῶν ἦς ὑοῖς· ὅτι δὲ τῶ ἐκ τῶ φανερὰ ἐστὶ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ, καὶ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου, ὅσοι ἐπιφάνων ἀπὸ μὲν τῶ τῶ διαβόλου τέκνον, ὅτι ὁ ποιῶν τὰ ἀμάρτια ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστὶ· περὶ δὲ τῶ θεοῦ, ὅτι πᾶς ὁ γεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ ἀμάρτιας ἂ ποιῆ, ὅτι σωτήρη αὐτῶ ἐκ αὐτῶ μὲν, καὶ ὁ δὴ αὐτῶ ἀμάρτην, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεννηθέντες, σαφῶς ὅτι πᾶς ἀδελφῶν συμπε πληρῶν τὸν λόγον, ἵτοι τέκνον τῶ θεοῦ ἐστίν, ἢ τέκνον τοῦ διαβόλου· ἵτοι γὰρ ποιῆ ἀμάρτιας, ἢ ἀμάρτιας ἂ ποιῆ, ἐσθὲ τῶς ὅσοις μὲν τῶ τῶ ποιῆ ἀμάρτιας, καὶ τὰ ἀμάρτια μὴ ποιῆν· καὶ εἰ μὲν ποιῆ ἀμάρτιας, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· εἰ δὲ ἀμάρτιας ἂ ποιῆ, ἐκ τοῦ θεοῦ γεννηθέντες· ἐγὼ δὲ τῶς ἐκ τῶ τῶς ἀπὸ τέκνον τοῦ θεοῦ καὶ τῶ

Mat. 5. 43
 & 44

ἢ περ
 ἐκείνου

κων θεβόλων διαφάσεως τὰ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπι-
 σολῇ λογίζεσθαι περὶ τοῦ ὄντος ἐν τῷ υἱῷ τῷ
 θεῷ, ὃς ἦν μὴ ἰσοσθενὲς αὐτῷ. πᾶς γὰρ,
 φησὶν, ὁ ἐν αὐτῷ μένων, ἕχ ἀμάρταν, πᾶς
 ὁ ἀμάρταν ἕχ ἰσέσχευ ἀδόν. Ὁ δὲ εἰ πᾶς
 ὁ ἀμάρταν ἕχ ἀμάρταν, ὁ ἀμάρταν, ἢ μὴ
 ἐν τῷ υἱῷ. Ἐὰν πᾶς ὁ ἀμάρταν ἕχ ἰσέσχευ αὐ-
 τῷ, ὁ ἰσέσχευ ἀδόν ἕχ ἀμάρταν. Ἄμα δὲ ἡ σι-
 μειώση πὶ νοῦν ὁ ἰσέσχευ εἶπε τὸ. πᾶς ὁ ἀμάρταν
 ἕχ ἰσέσχευ ἀδόν, ἕχ τὸ ἰσέσχευ ἀδόν,
 ὡς αἰεὶ διωκαμένον εἶναι τὸν θεόν, καὶ ἐκ τῷ ἰσέσχευ ἀδόν μεταρραμβα-
 ρόντων διωκόμενος περὶ τὸ μηδαμῶς ἀμάρταν
 ἕχ. Ἐπιφάνης ὅτι, ὑμεῖς πιστεῖτε ἅ ἔργα τῷ πα-
 τέραι υἱῶν, ἕτ μὴ λέγειτε αὐτοῖς τὸς υἱὸς
 τῷ θεῷ, ὅτι περὶ τὸς υἱὸς τῷ θεῷ. οἱ
 μὴ γὰρ ἀμάρταντες πιστεῖτε ἅ ἔργα τῷ πα-
 τέραι αὐτοῦ θεοῦ. οἱ δὲ καταρτίοντες πιστεῖτε τὰ
 ἔργα τῷ πατέραι αὐτοῦ θεοῦ. Ἐάν τις ἕχ τὸ
 πᾶν πᾶν κινήσεισθε μὴ ἔρα διωκόμενος ὁ αὐ-
 τῷ, τὸ πᾶν ἀγαθὸν καὶ ποιησὲν ἔργα αἰεὶ μέ-
 ρου, ἀμάρταν μὴ τὰ ἀγαθὰ τέκνον εἶναι θεῷ, ἕτ
 ὅτι τὰ ἔργα τέκνον τῷ θεῷ βόλων. ἀλλὰ τὸ πᾶν
 περὶ τὸ ἀγαθὸν εἶναι, ἢ διωκόμενος ἀπὸ τοῦ
 θεοῦ, ἀμάρταν ἕχ ὁ ἰσέσχευ ὅτι πᾶς
 ὁ γνηθιῶν ἐκ τῷ θεῷ ἀμάρταν ἢ ποιῶν, ὅτι
 ἀπὸ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει, ἕτ ἢ διωκόμενος ἀ-
 μάρταν, ὅτι ἐκ τῷ θεῷ γνηθιῶν. πᾶς πᾶν
 νοῦ ὁ γνηθιῶν ἐκ τῷ θεῷ, ἀμάρταν αὐτοῦ ποιῶν.
 ἢ μὴ γνηθιῶν ὅτι πᾶς ὁ γνηθιῶν ἐκ
 τῷ θεῷ διωκόμενος ἢ ποιῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν
 πᾶν ἀμάρταν ἐκ τῷ θεῷ ἐστὶ πάλιν ἕχ
 αὐτῷ εἰρήνη, ὁ ποιῶν πᾶν ἀμάρταν ἐκ τῷ
 θεῷ ἐστὶν, ἕτ ἀγαθὸν ποιῶν, ὁ ποιῶν
 πᾶν διωκόμενος ἐκ τῷ θεῷ ἐστὶ καὶ περὶ
 πᾶς διαφάσεως ἢ περὶ τῶν, τίνα ἕχον
 μὴ πᾶς ἀκριβείας ὡς ἰωάννη ἐλέωσεν, ὡς
 αὐτοῦ σαμασὶ πᾶν πᾶς ἀλήθειας, καὶ ὡς δὴ
 εἰποῖντες, διαλεχόμενος ἐλέωσεν αὐτοῖς, μὴ
 τὰ ἕμα περὶ ἀκριβείας περὶ τοῦ ἐκ τῷ
 θεῷ βόλων, καὶ ἦν ἐκ τῷ θεῷ, ὁμοίως δὲ αὐ-
 τῷ ἕλεωσεν, εἰ ἐπιποῖντες, αὐτῷ τὸ ὁ ποιῶν
 πᾶν ἀμάρταν ἐκ τῷ θεῷ ἐστὶν, ἕτ πᾶς, ὁ
 ποιῶν πᾶν διωκόμενος ἐκ τῷ θεῷ ἐστὶν. ἢ
 ἕτ αὐτῷ ἀνέγραψεν, ὅτι πᾶς ὁ γνηθιῶν
 ἐκ τῷ θεῷ ἀμάρταν ἢ ποιῶν, ἐπιποῖντες τὸ
 πᾶς ὁ γνηθιῶν ἐκ τῷ θεῷ βόλων διωκόμε-
 νου ἢ ποιῶν. μὴ ποτε ἢ καὶ τῷ, ἐστὶν, εἰρη-
 μῶν ἐπὶ τῷ ἐκ τῷ θεῷ βόλων, μὴ χησάμενος
 ἐπὶ τοῦ ἐκ τῷ θεῷ, ἢ τῷ, γνηθιῶν, ἀμα-

A tioni horum de filijs Dei, & filijs Dia-
 boli, quæ in Epistola ipsa dicuntur de
 his qui sunt in Filio Dei, deque his qui
 non viderunt eum; *Omnis enim* (inquit) ^{1. Joh. 3. 6.}
 qui in eo manet, non peccat; & *omnis* qui
 peccat, non vidit eum. Igitur si omnis
 qui in illomanet non peccat; qui pec-
 cat, non manet in Filio: & si om-
 nis qui peccat, non vidit Filium;
 qui vidit Filium, non peccat. Pariter hoc
 etiam notabis, quid sibi velit Iohannes di-
 cens: *Omnis qui peccat, non vidit Filium*:
 quasi his verbis, *Vidit ipsum*, innuens
 semper aliquos esse posse qui videant
 filium Dei, quique ex ipsius visione
 participent potentiam nunquam pec-
 candi. Præterea dices hæc verba: *Vos*
facitis opera patris vestri, aliquando qui-
 dem dici ad filios Diaboli, aliquan-
 do vero ad filios Dei: qui peccata
 namque committunt, opera pa-
 tris sui Diaboli committunt; at vero
 qui præclare se gerunt, opera fa-
 ciunt Patris sui Dei. Sed probabile
 est futurum ut aliquis ex his mouca-
 tur, cogitans an faciendo bona, &
 mala seorsum, idem propter bona fi-
 lius Dei, & propter mala filius Diabo-
 li esse possit. Sed hoc præterquam quod
 absurdissimum est, non innuitur ex di-
 ctis. Enunciatur namque Iohannes quod
 unusquisque qui ex Deo natus est, pec-
 catum non faciat, quod sement illius in
 seipso habeat, nec posse hunc peccare,
 eo quod ex Deo natus sit: *Omnis igitur*
qui ex Deo natus est, peccatum non com-
mittit: nec tamen scriptum est quod om-
 nis natus ex Diabolo, iustitiam non
 committit: sed qui committit peccatum,
 ex Diabolo est. Rursus non quemadmo-
 dum dictum est de eo qui committit pec-
 catum, ex Diabolo est; ita scriptum est,
 Qui committit iustitiam, ex Deo est. Et
 adhibe animum ad differentias propo-
 sitionum, quoniam pacto cum omni dili-
 gentia à Iohanne dictæ fuerint: adeo ut
 miretur aliquis, quomodo irreprehensi-
 biliter, & ut quidam dicerent, dialecti-
 ce, illis usus fuerit: cumque similia affer-
 ret de his qui sunt ex Diabolo, deque
 his qui sunt ex Deo, similiter extulisset
 si fecisset, quemadmodum, Qui
 peccatum committit, ex Diabolo est, ita
 Qui iustitiam committit, ex Deo est: vel
 si quemadmodum scripserat: *Omnis*
qui natus est ex Deo, peccatum non
committit, fecisset: Omnis qui natus est
ex Diabolo, iustitiam non committit.
 Annon etiam sapientissime admodum
 posuit verbum, *est*, & vocabulum, *ge-*
nitus; verbum, *est*, dictum de eo qui
 ex Diabolo est, non ponens de his qui

γὰρ ἡ δὲ δίκαιον αὐτοῦ ὁ θεὸς, καὶ ἡ δὲ ἔτι
 ἐπὶ αὐτοῦ ὡς ἂν λόγος ἐλάττωται, ὡς οὐκ ὄν-
 τες τὴν αὐτὴν ἀθεοῦ, ἀλλὰ ὅτι οὐκ ἐξελι-
 γνότες ἐκ τῆς οἴκῃ τῆς πατρὸς ἐκείνου ὄντι-
 ζονται, ὡς ἔτι ἔστι πατρὸς πατρὸς ὄντες, καὶ
 ἐπὶ ποιῶντες τὰ ἐκείνου ἢ πατρὸς ἔργα· τὴ-
 νται ἡμῖν εἰς τὸ ρητὸν εἰρημῶν, σαφῶς
 ὁμοῦ ἐλέγχονται τὸς ἰουδαίους ἐπιδοῦναι πα-
 τέρων ἐπὶ εἰσὶ πρὸς ἐκ καὶ τὸ αὐτὸ ὡς ἰσοὶ τῶ
 ἀθεοῦ· εἰ ποὺ τὸ αὐτὸ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας
 ἐγεννημένοι, ἕνα πατέρα ἔχοντες τὸν θεόν· B
 ζῆτοι μὴ ποτε ἐλεῖθε ὡς τὴν αὐτὴν ἀθεοῦ,
 πατρὸς ἐπὶ ἀποκρίνονται, οἱ ἰουδαῖοι πεπιστω-
 χένοι αὐτῶν ἰουδαῖοι καὶ ἰουδαῖοι ἀποκρί-
 νονται ἐκ πορνείας γεννημένοι ἐπὶ σωτήρα, ὡς
 εἶπε ἔτι ἰουδαῖοι τὰ μὴ ἐλάττωται αὐτῶν ἔργων
 ἐκ τῆς πατρὸς· καὶ γὰρ πᾶσι μὴ σαφῆσαι ἄ-
 λογοῦ ἔσονται αὐτοῖς ἀποκρίνεται τὰ ῥήματα
 αὐτοῦ ὡς, ἔτι γὰρ αὐτοῦ ἔστι πατέρα, ὡς
 ἀκούσας τοῖς ἔργοις εἰρημῶν διώσκει, ἢ ἄ-
 πλαστῶς τοκοῦν τὸ· ἡμεῖς ἐκ πορνείας ἐ γε-
 ννημένοι, ὁ εἰρημῶν αὐτῶν ἀποδόν· ἀλλὰ καὶ
 ἐπὶ πατέρα ἴσους ἔχοντες τὸν θεόν ὁ σωτήρ,
 ὡς ἕνα ἀθεοῦ πατέρα (εἶ) ἕνα ὁμο-
 γῆν ἔσθ' ὅτι· ἡμεῖς ἐκ πορνείας ἐ γεννημέ-
 ροι, ὡς ἕνα αὐτοῦ ἐπιφύειν πάλιν ἀποκρί-
 νεται τὸ· ἕνα πατέρα ἔχοντες τὸν θεόν, ὡς
 εἶπον, ἡμεῖς μάλιστ' ἕνα πατέρα ἔχοντες τὸν
 θεόν, ἢ ἄρα οὐ, ὁ εἰρημῶν μὲν ἐκ πατρὸς γε-
 ννημένοι, ἐκ πορνείας ἢ γεννημένοι, καὶ D
 ἡ δὲ αὐτῶν ἐκ ἐκείνου γεννημένοι λό-
 γον ἕνα πατέρα ἔχοντες τὸν θεόν, ἢ ὁμο-
 λογῶντες τὸν πατέρα θεόν, ὡς εἰρημῶν
 καὶ ἀθεοῦ πατέρα· ἀλλ' ἔτι πρὸς ὅτι αὐτῶ
 ἔστι τὸ αὐτὸ ὡς διὰ τὸ ἐπὶ ῥήματι τὸ πεπιστω-
 χέτοι αὐτῶν ἰουδαίων· καὶ αὐτοῦ τὸ ἡλικίον
 ἐπὶ εἰρημῶν ἐν τῇ ἀρχῇ ἔστι αὐτοῦ λόγος
 ἔ· εἰ ἡμεῖς μέντοι ἐν τῷ λόγῳ ὡς ἡμεῖς ἀ-
 ληθῶς μεθίπα μὴ ἐστὶ, καὶ γινώσκете τὸν ἀλη-
 θῆνα, ὡς καὶ διευαγγέλιον αὐτῶν μέντοι ἐν τῷ ἰη-
 σοῦ λόγῳ, καὶ μὴ ἄλλῳ, ὡς ἀδύνατον ἡ π-
 ντας ἐκ τῆς ἐκείνου μὴ μεθίπα αὐτῶ ἐν
 τῷ λόγῳ, καὶ μὴ μεθίπα πατρὸς καὶ ἀθεοῦ
 ἀποκρίνεται εἰρημῶν ὅτι· ἡμεῖς ἐκ πορνείας ἐ
 γεννημένοι, ἕνα πατέρα ἔχοντες τὸν θεόν· δο-
 χαι δὲ μὴ ὅτι καὶ φιλονεικῶντες ἀποκρίνεται·
 εἰ πάντες γὰρ αὐτοῦ, ἀποκρίνεται ἀθεοῦ ἰο-
 ῦ, καὶ ἔστι ἔτι πᾶσι ὁμολογησάμενος
 ἡ δὲ ἔ· ὁ πατὴρ ἡμεῖς ἀθεοῦ ἔστι, καὶ

ob causam hi, ad quos est sermo, re-
 prehendantur tanquam qui non sint filij
 Abrahæ, liquet eos idcirco reprehendi,
 quia non exierint e domo patris sui,
 tanquam adhuc ad malum patrem Dia-
 bolum pertinentes, atque adhuc patris
 illius opera facientes. His à nobis hunc
 in contextum dictis, palam opinor eos
 convictos, qui hinc ostendi existimant
 filios Diaboli ex creatione esse.

TOMVS VIGESIMVS SECVNDVS.

Dixerunt ergo illi, nos ex stupro non sumus
 nati, sed unum patrem habemus Deum.

QVaro num forte Iudæi illi qui di-
 cuntur Domino credidisse, redar-
 guit quod non sint filij Abraham, acer-
 bius respondeant illi, recte innuentes Ser-
 vatores ex stupro natum fuisse: hoc sus-
 picantes, vt probabile est, quod admis-
 sus non fuerit celebris, atque divulga-
 tus illius ortus ex virgine. Admodum
 enim præter rationem, atque præter rem
 de qua agitur, videntur mihi hæc verba
 ipsi effutisse; cum neque ad superiora,
 neque consequenter posterioribus dictum
 fuisse possit, ac ne simpliciter quidem in-
 telligi, illud: *Nos ex stupro non sumus na-
 ti*, quod ipsi dixerunt. Quinetiam quo-
 niam patrem suum dicebat Deum Ser-
 vator, neminem hominem patrem sui
 ipsius confitens, probabile est ipsos illi
 dicto: *Nos ex stupro non sumus nati*, sub-
 jungere rursus inimici facti illud: *Unum
 patrem habemus Deum*: tanquam si dice-
 rent; nos potius quam tu habemus vnum
 patrem Deum, qui te ortum dicis ex vir-
 gine, cum natus sis ex fornicatione: qui
 etiam dicis te vnum solum patrem habe-
 re Deum, quia factus te natum ex vir-
 gine; fatentibus alioqui nobis Deum pa-
 trem; non tamen negantibus hominem
 etiam nos habere patrem. Sed dicit ali-
 quis hæc sic intellecta non posse esse
 verba eorum Iudæorum qui illi credide-
 rant. Ad quod dicendum est quod cum
 principio dictum fuisset illis illud: *si vos
 manseritis in sermone meo, vere discipuli
 mei eritis, & agnosceitis veritatem*, perin-
 de ac possent manere in sermone Iesu,
 & non manere, non difficillimum factum
 esse quosdam redargutos non mansisse in
 sermone ipsius: cumque non mansissent,
 acerbius, & repugnanter illud dixisse:
*Nos ex stupro non sumus nati, unum pa-
 trem habemus Deum*. Videntur mihi con-
 tentiosius quibque respondisse: cum enim
 antea dixissent: *Semen Abrahæ sumus, &
 quasi hoc manifestius per illud: Pater no-*

X
 in
 in
 in

X
 in
 in
 in